

1896-01-26

AFSENDER

Johan Rohde

MODTAGER

Emil Hannover

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Sprog:

Dansk

Dateringsbegrundelse:

Datering i brev.

Omtalte personer:

Charles Been

Rasmus Christiansen

Francesco del Cossa

Erik Henriksen

Henrik Jespersen

Jens Ferdinand Willumsen

Kristian Zahrtmann

Arkivplacering:

Den Hirschsprungske Samling

DOKUMENTINDHOLD

Rohde beklager, at der er gået lang tid siden han sidst skrev til Hannover. Han er blevet bjergtaget af den italienske kunst. Særligt Francesco del Cossas fresker i Schifanoja-paladset i Ferrara har optaget ham, og han vedlægger derfor nogle fotografier. Eftersom det er koldt og vinter er han nu draget sydpå til Rom, og imod al forventning er han blevet forført af byen. Det er dog - med nogle få undtagelser - hverken kunstsamlingerne eller kirkerne der interesserer ham, men den romerske campagna og livet og udsigten fra Via di Monte Tarpeo hvor han har taget ophold. Rohde glæder sig desuden over at være langt væk fra den hjemlige sladder og intrigerne. Han har dog opsnappet lidt, og udleder heraf at både Kunstnernes frie Studieskoler og Den frie Udstilling er under afvikling, hvilket han - i sin egenskab af ophavsmand til begge initiativer - er ked af. Han er blandt andet blevet præsenteret for et forslag om en sammenlægning af Charlottenborg-udstillingen og Den frie Udstilling, hvilket han forholder sig meget kritisk overfor. Til gengæld glædes han over, at Willumsen og Hannover lader til at være på god fod igen.

TRANSSKRIFTION

d. 26. I .96.

Via di Monte Tarpeo. 69. 3 piano 7.

Roma.

Kjære gode Ven!

De skriver — eller rettere skrev; thi det er jo allerede længe siden — at jeg ikke maa glemme Dem; men vær dog for alle Tilfældes Skyld forsikret om, at min Erindring om mine faa gode Venner ikke maa maales med mine Breves Antal. — og lad mig saa ellers begynde med at sige Dem Tak for Brevet og for Deres Nytaarshilsen og bede Dem til Gjengæld modtage min —U—den Fortrydelse, fordi den kommer saa sent.

Jeg læser i Deres Brev, at mine Linjer dog bragte Dem et Pust fra Italien; gid jeg da nu kunde sende Dem en hel lille Scirocco¹, som kunde løsne Dem fra Fundamentet og bringe Dem til at følge Tiltrækningens Lov; men jeg véd ikke rigtigt, hvorledes jeg skal bære mig ad; —det er allerede længe siden jeg skrev et langt romantisk Brev fra til Dem, og hvori jeg

mens jeg sad med 3 Vinterfrakker paa, Dyne
om Benene, og Kasket ned over Øjnene og dog
frøs med Anstand, med glødende Farver
havde udmalet for Dem alle de Herlig-
heder, som dette sjældne Land bød paa.
—Det var mit Besøg i Ferrara og Cossas Fresker
samme Sted, som havde varmet mit Ungkarle-

[2]

hjærte saa stærkt — men da jeg saa kom og skulde
putte Brevet i en Postkasse, blev jeg dog bange
for at min kloge Ven skulde finde det for —
ikke ungdommeligt; thi det kan man saamæn
ikke faa for meget af i disse Tider — men noget
helt andet og meget slemt; og det kom ikke ned
fra over Kapitol, men fra den tarpeiske Klippe. —
—men kjender De ikke disse FreskerX, som bragte
mig i den største Affekt, maa jeg faa Lov at sende
Dem et Par Fotografier; og Trøst Dem saa
med, at disse dog vil fortælle Dem langt mere
end al min Lyrik.

Jeg tog fra Pisa for at bruge den mørke og vaade
Tid til at se mig lidt om i Rom. Det var min
Hensigt strax at vende tilbage.

Rom, som jeg aldrig har ventet mig noget af, har
imidlertid ganske bedaaret mig. — Rigtignok
finder jeg her — i Modsætning til alle andre ita-
lienske Byer, selv de mindste, som jeg har været i, —
vanskelig nogen Kunst, jeg gider se paa udover
det Par uforlignelige Værker, som jeg ikke behøver
at nævne for Dem, — Roms Samlinger er for
mig som Ørkener, hvori jeg forgjæves spejder efter
en selv lille Oase —og Roms Kirker ere i Renaissance

—

X i Palazzo Schifanoia

[3]

og de senere Tider hærgede værre end i Barbarernes
værste Tid, og Roms Paladser er den rene Kjedsom-
melighed; men trods alt er jeg henrykt over
at være her.

Jeg flytter mig fra min kolde Klippe op i eller vel snarere ned i det sixtinske Kapel og er i samme nu oppe paa de højeste Tinder eller langt over dem, hvor Lynet knitrer igjennem en blaa Himmel. — eller jeg vandrer mig en Aftentour ud forbi den gamle St. Agnese langt ud i Kampagnen, eller ud ad Porta St Giovanni eller ad Via Appia[,] for hver Dag en ny Vej og hver Dag nye Skønheder, der sætter Gaarsdagens i Skygge. — gives der noget skønnere end denne store golde, giftige Kampagne!

Min Bolig ligger oppe i en gammel Gade paa Toppen af Kapitol eller nærmere bestemt paa den tarpeiske Klippe; hvor det altsaa lader til at ogsaa i vore Dage de onde Mennesker havne. Gaden er lille og tarvelig, af den gamle romerske Slags. Beboerne tørre deres Tøj i tætte Rækker tværs over den; og sjældent forvilder Folk, der ikke har hjemme her, sig op i disse Egne; men er man op ad den snævre Trappe naaet op til sit Gaardværelse, har man en Udsigt saa overdaadig, at vel ikke selve Kong Salomon kunde have

[4]

den bedre.

Paa den lille Gaardterrasse nedenfor Vinduerne paa en lille Trekant af Klippen risler Nat og Dag et lille Springvand imellem et Par Appelsintræer, der luer rødt af modne Frugter. Naar Solen staar højt og Varmen er som en Sommerdag slikker Naboens 18aarige Giulietta Solskin her med sin graa Kat; mens vi Naboer og Gjenboer hænger over Karmene paa Vinduerne eller Balkonerne og drøfter, hvem der er den yndefuldeste og smidigste af de to i deres kaade Krum-spring.

Men bagved Pigen, Katten og Appelsinerne breder hele Forum Romanum sig, — dér glindser de Fliser som Cæsars Fod har traadt, og dér ligger den Bue der minder en om det mærkeligste Folk; dér er Constantins Basilika, der er det alt sammen som man har læst om fra man var en lille Dreng. —

Men jeg ser meget mere — lige fra Maria
Maggiore og op til Lateran og bag den mørke
Middelalder ligger saa Sabinerbjergene og glim-
ter med deres Snetoppe i Solskinnet akkurat
præcist paa samme Maade som de glimtede
til den gamle Horats, da han skrev sine Oder
til dem.

Tilhøjre nede bag Janus Buen rager Taarnet
op fra Maria in Cosmedin, jeg ahner Tiberen
og skimter i det fjerne Kampagnen; men midt
for mit Vindue er Udsigten lukket af et vældigt

[5]

Skjærnbræt — et kongeligt eller kejserligt snarere — det
er Palatinerhøjen med sine røde hvælvede Sider
og sin af mørke Cypresser og slanke Palmer frynsede
Kam, der ligger kun en 3-4 Gaders Bredde
borte.

Ja De kjender det jo alt sammen og véd hvor smukt
her maa være. — og al denne Herlighed skaffer
jeg Dem, om De kommer[,] for — 30 Lire om
Maaneden!

Naar saa Dagværket er forbi vandrer "Klippen", som
man kalder os for, der bor her — to unge for-
friskende Nordmænd og Henrik Jespersen — ned over
Kapitoliets Trapper til alle vore lukulliske Smut-
huller. En gaar til Bageren[,] en anden til Høke-
ren, men hos Stegemanden møder vi alle for
at se, om han har noget rigtig godt paa
sit Spid — for 5 Soldi — og saa bænker vi os
med al den gode Mad i Vinknejpen, hvor
man næsten forærer os den dejligste Vin!

—

Men ikke det mindste Gode er den Fred og Ro, man
nyder hernede, og som jeg ikke har kjendt Mage
til i mange Aar. — langt borte fra Kjøbenhavns
Sladder og Skandaler. — og da jeg saagodtsom intet
andet har hørt end nøgterne Familiemeddelelser, vil
De kunne forstaa, at hverken Deres Giftermaal

[6]

eller Deres Romaner ere komne til min Kundskab.

Enkelte Dønninger efter Mudderet derhjemme ere dog
Naaede herved, og jeg formoder saaledes at man
fuldt i disse Dage ere i Færd med at lade den
frie Udstilling og de frie StudieskolerX forsvinde af
de levendes Tal.

Med hvilken Vemod og Bitterhed jeg maa tænke
herpaa[,] vil De vide; jeg er jo dog naar alt
kommer til alt den virkelige Fader til disse
to Foretagender, paa hvilke jeg i disse to Tiaar
har ofret nogle af mine bedste Kræfter — paa at
konsolidere dem og holde sammen paa dem
ikke mindre end paa selve deres Tilblivelse.

Jeg kan kun yde en passiv Modstand; thi
der hvor Hjælpen skulde komme fra vil jeg i Læng-
den kun vente forgjæves; det er Lugten fra Kjød-
gryderne, der vinker; men man vil blive sørgeligt
skuffet.

Det synes at være min Slægts Lod i Danmark
paa alle Omraader at se kraftige og tilsyneladen-
de sunde Spirer skyde op med en Orm i
Hjærtebladet, en Orm som just, naar Planten
skal til at udfolde sig, skærer Stænglen over.

—

X Et Par norske Malere, der paa Gjennemrejse har været
i Kjøbenhavn, har fortalt et Par af mine herværende Be-
kjendte, at Studieskolernes Udstilling er den bedste Udstilling
af moderne Kunst, de har set.

[7]

og denne Orm synes ikke at være til at udrydde.

—

For et Øjeblik siden bragte Postbudet mig en stor Pakke
ægte dansk Blaar, ret en fin Vare til at putte
i Øjnene paa smaa danske Bælam, som
elsker dette som deres daglige Brød.

Det var et stort Sammensmælningsforslag, Udstil-
lingsreform, tror jeg man kalder det; og som
De formodentlig kjender.

Hvad man laver paa Charlottenborg er mig personlig
Ligegyldigt, da jeg i hvert Fald ikke agter mig derop,
men det forekommer mig dog et stivt Stykke at

lyde dette dummere Opkog af det gamle Regulativ,
som Forhandlingsgrundlag; — men man modtager det
formodentlig som noget meget ædelmodigt. — den
Idé med de to Aldersklasser er især snedig og
ikke saa galt funden paa; derved opnaar man
jo for Fremtiden at skjære en eventuel Opposition
i to Stykker og gjøre den ganske kraftsløs.
— Forøvrigt har jeg — naar jeg undtager et Par Breve
jeg har vexlet med Zahrtmann — været ganske

—

[Indskudt note:]

Hvad min egen Deltagelse angaar — den jeg forøvrigt
ikke selv har nogen Del i — da har den sikkert gjort et
ret ubetydeligt Indtryk, efter hvad jeg kan forestille mig — ;
jeg faar se om det er mig muligt endnu at vinde et Slag.

[8]

uden Rapport med den frie Udstilling og dens
Parthavere. —

—

At De atter kommer sammen med Willumsen
glæder mig meget — jeg haaber at det gamle For-
hold snart maa blive oprettet igjen. — det gjæl-
der jo nu om at holde lidt sammen paa
Stumperne. —

Ja som sagt, jeg kan kun ønske Dem at
De kunde komme — om det saa kun var
en Smule — herved — lev i hvert Fald
vel til vi ses

Deres hengivne Ven

Johan Rohde

Hils Been, Henrichsen og Christiansen.

¹ Scirocco er en ørkenvind der blæser ind fra Sahara over middelhavsegnene særligt i de sene
sommermåneder.

D. 26. 1. 95.

Via di Monte Tarpeo. 69. 3 piano 7.

Roma.

Kjære gode Ven!

De skrive - eller rettere skrev; thi du er jo allerede længe siden - at jeg ikke kan glemme Dem; men var dog for alle Trefædres Skjæde frisket om, at min Erindring om mine gamle Venner ikke man maales med mine Brevs Afsal. - Og lad mig saa ellers begynde med at sige Dem Tak for Brevet og for Deres Nytaarstilsen og hils Dem til Gjenkjæld modtage min - og den Forhyldet, fordi du kommer saa sent.

Jeg læser i Dens Brev, at mine Linges ~~og~~ bryde Dem et Tust for Italien; giv jeg da en kende sende Dem en hel lille Pirosco, som rundt løse Dem fra Fundamentet og bringe Dem til at give Tiltænkningens Lov; men jeg vil ikke rype, hvilket jeg skal være mig ad; - Du er allerede længe siden jeg dens et langt romantisk Brev fra til Dem, og hvori jeg mener jeg sat med 3 Vinterfjælles par, Dyne om Benen, og Kasket med en Djævel og dy for med Austrub, med glødende Farver havde indmalet for Dem alle de Helligheder, som dette sjælske Land bød på. - Det var mit Besøg i Ferrara og Cosas Tæske samlested, som havde været mit Ulykkel-

højst saa stærkt — men da jeg saa rom og skulptur
paa Borset i en Portkasser, blev jeg dog bange
for at min kære Ven skulde finde det for
ikke ungdommeligt; thi der var man saamen
ikke for for meget af i disse Tider — men noget
helt andet og meget slemt, og det kom ikke net
for over Kapitol, men fra den Tarpeiske Klippe —
— men kjendte De ikke disse Træer⁺, som bygte
mig i den største Afsætt, naar jeg saa var at sende
Dem et Par Fotografier; og trost Dem saa
med, at disse dog vil fortælle Dem langt mere
end al min Lyrik.

Jeg tog fra Pisa for at trænge den mørke og vante
Tid til at se mig lidt om i Rom; der var min
Hensigt strax at vandre tilbage.

Rom, som jeg aldrig har ventet mig noget af, har
imidlertid ganske bedaaet mig. — Rigtig nok
finder jeg her — i Modsetning til alle andre Ita-
lienske Byer, selv de mindste, som jeg har været i —
sandskellig nogen Kunst, jeg giver se paa ind over
det Par uforgjævelige Værker, som jeg ikke behøver
at nævne for Dem, — Rom's Samlinger er for
mig som Gæster, hvori jeg forgyder mig efter
en selv lille Oase og Rom's Kirker er i Renaissance

⁺ i Palazzo Strozzi.

og de smaa Tider, herjeder væn end; Barbarens
første Tid. og Romus Salades er den rene Kjæd-
sommelighed; men trod alt er i henrykt over
at være her.

Jeg flytter mig fra min søde Kæppe op i eller
nå snarere ned i det sirtenske Kapel og er i sam-
me nu oppe paa de højeste Tindes eller laup
over dem, hvor Lyset knitter igennem en blaa
Himmel. — eller i vandrer mig en Aften i
for den gamle St. Agnese laup ind i Kam-
pagne, eller ind ad Porta St. Giovanni eller ad
Via Appia i den Dag en ny Vej og hver
Dag nye Skjæbner, de sætter Gæst dages i Slæg-
ge. — Giv de nye Skjæbner end den store
guld, guld Kampagne!

Min Bolig ligger oppe i en gammel Gade paa
Toppen af Kapitol eller nærmere bestemt paa
den færdigste Kæppe; her der altsaa lader til
at være i den Dag de onde Mennesker have
Gaden er lidt og færdig, af den gamle romerske
Slæg, Betreffe sin din Tid i dette Rødder
her over den, og spildens færdigste Folk, der ikke
har kjennet her, sig op i disse Egne; men er
man op ad den smaa Trappe naaet op til det
nye Guardarbio, har man en Udsigt over overdaag,
at vil ikke se den Kong Salomon Ende have

den bedre.

Paa den lille Gaardterrass vedinder Vinduem paa en
lille Tilkant af Heippen rinder Nat og Dag et lille
Springvand imellem et Par Appelsintræer, der ludo
vildt af modne Frugter. Naar Solen staar højt og
Varmen er som en Sommerdag stikker Nabolus 18 aarige
Giulietta Soleris her med sin grøn Hat, mens i Sta-
ber og Grotter hænger over Færmene paa Vinduem
eller Balkenerne og drøpler, hvem der er den yndigste
Jente og smidigste af de to; dens raade Krøm-
spring.

Inden bagved Tegen, Katten og Appelsintræet bræder
helt forrum Romanium sig, — der glimder de Tøise
som Cæsars Tøt har traadt, og der ligger den Dæl
der minder en om det mestekjeste Folk; der er
Constantinus Brasilia, der er det althammen som man
har læst om for man var en lille Drey. —

Men i ser meget mere — lig for Maria
Maggiore og op til Lateran og tag den smukke
Midtbladde ligger saa Patricierhyggene og glim-
der med dens Treløppe; Solstønnen atkædet
precist paa samme Maade, som de glimtede
for den gamle Horats, da han skrev sine Ode
for den.

Tilhøje ned by Janus Buler rager Taaen
op for Maan i Cosmetin, i atome Tiberen
og skintet i det gamle Kampagnen; men midt
for mørk Vindue se Udøglens Løstet af et veldigt

Stjernet - et kongeligt eller kejserligt snaren - det
 er Galatinerhagen med sine røde hvide Sider
 og sine af mørke Cypresser og slanke Palme fyldte
 Kam, der ligger rim i 3-4 Gader Bredde
 borte.

Ja de Ejendoms de jo alle sammen og ved her omsteds
 her man ven. - og alle den Herlighed skaffer
 sig Dem, om De kommer for - 30 Lins om
 Maanedne. !

Naa saa Dagvædet er fortvædet, Klipper, som
 man taler om her, der ligger her - to Tunge for
 fiskende Normænd og svenske Fiskere - nedover
 Kaputvædet Trapper til alle om hvideste Smut-
 mellem. En gaar til Baggen en anden til Høje-
 om, men her Stegemanden møder vi alle for
 at se, om han har noget rigtig godt paa
 sin Spid - for 5 Soldt. - og saa tænker vi os
 med at den gode Mat i Vintepæren, hvor
 man næsten forresten er den dyreste Vin!

Men ikke det mindste Godt er den Fuld og Ro, man
 nyder hermed, og som jeg ikke har kjendt Mangel
 paa mange Aar. - langt borte fra Kjøbenhavns
 Sladder og Skandaler. - og da jeg saa godt som intet
 andet har kjendt end rigtige Familienforhold, vil
 det kunne forstås, at herunder Den Giftermål

eller dens Romane ere komne til min Hindeb
indre Dönninger eller Minderen derhjemme er dog
aaend hermed, og is formodes saaledes at man
født i disse Dage er i Færd med at lade den
frie Udstilling og de frie Skole⁺ formere af
de lærdes Tal.

med hvilken Venskab og Bitterhed is man tænke
heper til de vidt; jeg og jo dog naar alt
kommer til alt den virkelige Fader til disse
to Foretagender, paa hvilken is disse to Tiaar
har ofret nogle af mine bedste Krefte -- paa at
konsolider dem og holde sammen paa dem
ikke mindre end paa selv den Tilblivelse

Jeg kan rimt godt en passiv smadsk; thi
de hvor Hjælpen stænd kommer fra vil is; Læng
den rimt vakte forjættelse; det er Længen for Kjød-
gryden, de vinder; men man vil bli sørgelig
stræffet.

Det synes at være min Slags Lot: Danmark
paa alle Omraader at se kraftige og tilgængelige
de stunde Spids styrt op med en Arm i
Hjælpebladet, en Arm som just, naar Plante
skal til at udføre sig, eller stænglen over.

+ Et Par norske Malere, der paa Gennemsejgen har været
i Kjöbenhavn, har fortalt et Par af mine bekendte Be-
kjendte, at Skole⁺ Udstilling er den bedste Udstilling
af moderne Kunst, de har set.

og dem som synes ikke at være til at indrykke.

For et Qjestlike ^{siden} bryde Postbudet mig en stor Takke
af de danske Bølaar, ved en fin Vars til at sætte
i Qjueen paa smaa danske Bølaar, som
elsker dette som deres daglige Brød.

Det var et stort Sammenstemningsforslag, Udsted
Lingsreform, hvor i man kaldte det 3 og som
de formodentlig fjender.

End man hørte paa Charlottenborg er mig personlig
ligeegyldig, da i i hvert Fald ikke agter mig derop,

men de forkommer mig dog et stort Stykke at
høre dette tummende Oplæg af det gamle Regjering,
som Forhandlingsgrundlag; - men man overbryder det
formodentlig som noget meget ædelmodigt. - Den
3de med de to Aldersklasser er især smedig og
ikke som galt fjender paa; derfor opnaar man
jo for Fremtiden at sige en eventuel Opposition
i de Stykker og gøre den ganske kraftløs.

- Frøenst har i - man i indlægget et Par Ord
i har været med Zartmann - som ganske

Skud min egen Deltagelse angaar - den i Frøenst
ikke selv har været Del i - da har den vistnok gjort et
et utrykkeligt Indlæg, efter hvad i kan forestille mig -
i har et en de i mig mest end som at vinde et Styk.

uden Rapport med den fine Udstilling og den
Pasthans. —

At De altid kommer sammen med Willumsen
glæder mig meget — jeg haaber at det gamle For-
hold snart naar bliv oprettet igjen. — det gjælder
de jo nu om at holde lidt sammen paa
Stemningen. —

Ja som sagt, jeg kan rimt ønske Dem at
De altid kommer — om De kan rimt om
en Smule — herved — Lev i hest Færd
med det vi ses Den Kærlige Ven

John Rouds

Leds Bilen, Hanchen 7 Christianen.